

Geleceğin İnşasında
iMAM-HATİP
OKULLARI

CİLT 2

Editörler
İlhan Erdem
İbrahim Aşlamacı
Recep Uçar

MALATYA 2017

İNÖNÜ
ÜNİVERSİTESİ
YAYINEVİ

İnönü Üniversitesi Yayınları: 13

Geleceğin İnşasında
**İMAM-HATİP
OKULLARI**

CİLT 2

Editörler

İlhan Erdem
İbrahim Aşlamacı
Recep Uçar

ISBN

978-975-8573-32-5

Sertifika No

26607

Genel Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Cengiz Yakıncı

Yayın Koordinatörü

Mesut Karataş

Görsel Sanat Yönetmeni

Öğr. Gör. Bünyamin Bayram

Kapak Tasarım

Serkan Türk

Dizgi

Arş. Gör. Alper Yılmaz

Adres

Merkez Kampüs, 44280 Battalgazi/MALATYA
0422 377 32 24 e-posta: yayinevi@inonu.edu.tr

Baskı

İnönü Üniversitesi Matbaası, MALATYA
Aralık 2017/MALATYA

Bu kitabın yayın hakkı İnönü Üniversitesine aittir. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereği herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların ve yayıncısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz veya kopya anlamı taşıyabilecek hiçbir işlem yapılamaz. Yazıların içerikleri yazarları bağlamaktadır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	7
ÖNSÖZ	9

BÖLÜM VIII PROJE İMAM-HATİP OKULLARI

TÜRKİYE’NİN VE İSLAM ÂLEMİNİN İNŞASINDA ULUSLARARASI VE PROJE ANADOLU İMAM-HATİP LİSELERİNİN YERİ VE ÖNEMİ	13
Mustafa Öcal	
YABANCI DİL HAZIRLIK SINIFI OLAN PROJE İMAM-HATİP LİSELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ-NİTEL BİR ARAŞTIRMA	47
Muhammed Esat Altıntaş	
HAFIZLIK EĞİTİMİ VEREN PROJE İMAM-HATİPLERDE ORYANTASYON VE MÜŞAVİRLİK HİZMETİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ	65
Kamil Çoştı	
YENİ BİR EĞİTİM MODELİ OLARAK İŞİTME ENGELLİLER İÇİN İMAM-HATİP OKULLARI	87
Mustafa Başkonak	

BÖLÜM IX İMAM-HATİP OKULLARI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZLER

2002 SONRASI TÜRKİYE’Yİ TANIMAK/TANIMLAMAK: BATI AKADEMİSİNDE İMAM-HATİP LİSESİ ALGISI	99
Ayşe Zişan Furat	
SUUDİ ARABİSTAN’IN İHL’Sİ: HAFIZLIK OKULLARI	117
Yusuf Bahri Gündoğdu	
FRANSA’DA MÜSLÜMAN DİN ADAMI YETİŞTİRME TARTIŞMALARI VE İMAMHATİP OKULLARI MODELİ	129
Gülşen Sayın	

BÖLÜM X İMAM-HATİP OKULLARI VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

FAALİYET ALANLARINDA İMAM-HATİP OKULLARINA YER VEREN SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI, BEKLENTİLER VE ÖNERİLER	143
Muhammet Tasa - Abdullah Esat Bağcı	

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ İMAM-HATİP LİSELERİ İLE KURDUKLARI İLİŞKİLER: OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİNE DAYALI NİTEL BİR ARAŞTIRMA	165
İbrahim Aşlamacı - Yakup Ayaydın	
EĞİTİMDE SİVİL TOPLUMUN YERİ VE İMAM-HATİPLER: İLİM YAYMA CEMİYETİ ÖRNEĞİ	181
Kurtuluş Öztürk	

BÖLÜM XI

İMAM-HATİP OKULLARINA MESLEK DERSİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME

İMAM-HATİP OKULLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİREN BİR KURUM OLARAK İLAHİYAT FAKÜLTELERİ	197
Halit Ev	
İMAM-HATİP OKULLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİREN “PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ SERTİFİKA PROGRAMI” ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	209
Ahmet Koç - Umut Kaya	

BÖLÜM XII

İMAM-HATİP OKULLARINDA MESLEKİ YETERLİLİK

DİNİ İLETİŞİM YETERLİĞİ AÇISINDAN HİTABET VE MESLEKİ UYGULAMALAR DERSİ	239
Şükrü Keyifli	
İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLE İLGİLİ MÜSİKİ VE SES EĞİTİMİNİN PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜM YOLLARI	253
Bayram Akdoğan	
İMAM-HATİP LİSELERİNDE OKUTULAN DİNİ MÜSİKİ DERSLERİNİN MÜFREDAT-ÖĞRETİM PROGRAMI VE ÖĞRENCİ TUTUMLARI BAKIMINDAN İNCELENMESİ 263	
Özkan Apaydın	
DİN GÖREVLİSİ İMAM-HATİPLERİMİZİN MESLEKİ YETERLİLİK VE SOSYAL UYUM DÜZEYLERİ (HADİS ÖZELİNDE)	275
Hikmet Gültekin	
İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSLERİ KAZANIMLARININ GERÇEKLEŞME DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ	293
İrfan Erdoğan - Muhammed Fatih Turanalp	

BÖLÜM XIII

İMAM-HATİP OKULU ÖĞRENCİLERİNİN AİDİYET DUYGUSU

İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL AİDİYET DUYGUSU	309
Muhiddin Okumuşlar	
PROJE İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİ: KURUMSAL AİDİYET VE GELECEK TASAVVURU (KADIKÖY ERKEK AİHL ÖRNEĞİ)	325
Ayhan Öz	
İMAM-HATİP ORTAOKULU VE LİSELERİNDE OKULA BAĞLANMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ (GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ)	361
Hamza Aktaş	

BÖLÜM XIV

İMAM-HATİP OKULLARI PAYDAŞLARI ÜZERİNE SAHA ANALİZLERİ: ÖĞRENCİ

ANADOLU İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYO KÜLTÜREL YAPILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	379
Zeynep Olgun - Yusuf Akbaş	
İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA KULLANIM ALIŞKANLIKLARIYLA ÖĞRENMEYE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ	397
Ahmet Kara - Eyüp İzci - Bahadır Köksalan - Hikmet Zelyurt	
İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK GÜDÜLENME DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	411
Mebrure Doğan	
ANADOLU İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİ İLE ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ KAPSAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI (GİRESUN ÖRNEĞİ)	431
Hüseyin Algur	
DİN, AHLAK VE DEĞERLER ALANINDAKİ SEÇMELİ DERSLERİ TERCİH EDEN ÖĞRENCİLERİN İMAM HATİP LİSELERİNİ TERCİH ETMEME NEDENLERİ	447
Hamza Ateş - Cemile Evkaya	
İMAM-HATİP LİSESİ VE DİĞER LİSE TÜRLERİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN DİNDARLIK DÜZEYLERİYLE BAZI ZARARLI ALIŞKANLIK VE KÖTÜ DAVRANIŞLARA SAHİP OLMA DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ (KIRIKKALE ÖRNEĞİ)	459
Zeynep Yüksel - Esmâ Biçer	
YENİ BİN YILIN İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİMDEN BEKLENTİLERİ VE TEKNOLOJİ KULLANIMI İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ-KONYA ÖRNEĞİ-	471
Zeynep Bircan	
İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRENMEYE İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ.....	491
Eyüp İzci - Ahmet Kara - Hikmet Zelyurt - Bahadır Köksalan	

BÖLÜM XV

İMAM-HATİP OKULLARI PAYDAŞLARI ÜZERİNE SAHA ANALİZLERİ: ÖĞRETMEN VE OKUL YÖNETİCİSİ

İMAM-HATİP MESLEK DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN DİĞER MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENLERİYLE KARŞILAŞTIRILMASI	503
Saadettin Özdemir	
İMAM-HATİP LİSESİ MESLEK DERSİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM ARAÇ VE MATERYALLERİNDEN YARARLANMA DURUMU	517
Mehmet Korkmaz	
İMAM-HATİP LİSESİ İDARECİLERİNE GÖRE SANAT EĞİTİMİ İMKÂNLARI VE GERÇEKLEŞME DÜZEYLERİ	537
Recep Uçar - Veysel Karanî Altun	

İMAM-HATİP LİSESİ ÖĞRETMENLERİNİN MEVCUT İMAM HATİP MÜFREDATINA VE İMAM-HATİP LİSELERİNİN GELECEĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ (KONYA ÖRNEĞİ)	549
---	-----

Fatih İpek

OKUL MÜDÜRLERİNCE YAPILAN DENETİM UYGULAMALARININ İMAM-HATİP OKULLARI MESLEK DERSLERİ ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ GELİŞİMLERİNE KATKILARININ İNCELENMESİ	565
--	-----

Ali Güngör

BÖLÜM XVI

İMAM-HATİP ORTAOKULLARI PAYDAŞLARI ÜZERİNE SAHA ANALİZLERİ

İMAM-HATİP ORTAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKULLARINDAN MEMNUNİYET DURUMU VE LİSE TERCİHLERİ (ELAZIĞ ÖRNEĞİ)	583
---	-----

Şuayip Özdemir - Tuncay Karateke

İMAM-HATİP ORTAOKULLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ ARAŞTIRILMASI (BARTIN İL ÖRNEĞİ)	599
---	-----

Mutlu Türkmen - Rukiye Varol

İMAM-HATİP ORTAOKULU VELİ BEKLENTİ VE PROFİLLERİ	611
--	-----

F. Rana Kara

TAKDİM

İmam-Hatip okulları, Cumhuriyet dönemi eğitim sistemi içerisinde yer alan başlıca kurumlarımızdan birisidir. Bu okullar ülkemizin kendi modernleşme süreci içerisinde ürettiği özgün eğitim kurumlarıdır. Bu okullar her ne kadar Türkiye gündeminde pedagojik zeminden daha çok politik-ideolojik düzlemde sıklıkla tartışılan kurumlar olsalar da, ülkemize önemli katkılar sağlamışlardır. Kuruluşlarından itibaren bu kurumlar Diyanet İşleri Başkanlığımızın hemen her hizmet alanında en önemli insan kaynaklarını oluşturmuştur ve oluşturmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra bu okullar, pek çok siyasetçiyi, ilim ve fikir adamını bünyelerinden çıkarmıştır. Bu şekilde ülkemizin sadece dini hayatına değil, aynı zamanda siyaset, ilim ve fikir dünyasına da önemli katkılar sunmuşlardır. Ayrıca bu okullarda sunulan İslam anlayışı, toplumun din anlayışında zihinsel bir berraklığın oluşmasına katkı sunmakta, toplumda yaşanabilecek din kaynaklı sorunları önleyici bir rol üstlenmektedir. Bu yönüyle bu kurumlar aynı zamanda dünyanın pek çok yerindeki Müslüman toplumlar tarafından birer model olarak görülmeye başlanmıştır.

Bu çerçevede ülkemizin özgün bir eğitim modeli olarak ortaya koyduğu İmam Hatip okullarının eğitim anlayışı ve tarzının bütün yönleriyle bilimsel bir bakış açısıyla, içinde yaşadığımız zamanın talepleri doğrultusunda yeniden ele alınması için bir sempozyum düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda İnönü Üniversitesi Rektörlüğü'nün öncülüğünde, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Türkiye Maarif Vakfı, Ensar Vakfı, İlim-Yayma Cemiyeti, ÖNDER ve TİMAV'ın ortak paydaşlar olarak yer aldıkları ve Malatya Büyükşehir Belediyesi ile Yeşilyurt Belediyesi tarafından desteklenen "Geleceğin İnşasında İmam-Hatip Okulları Sempozyumu" 27-29 Nisan 2017 tarihleri arasında İnönü Üniversitesi Turgut Özal Kongre ve Kültür Merkezi'nde düzenlenmiştir. Sempozyumda ülkemizin değişik üniversitelerinden ve çeşitli kurumlardan katılan bilim insanları ve araştırmacılar tarafından toplam 102 bildiri sunulmuştur. Geniş bir katılımı ile gerçekleştirilen sempozyumda sunulan bildirilerden bir edisyon kitap hazırlanmasına karar verilmiştir. İki cilt şeklinde hazırlanan bu kıymetli eser, söz konusu sempozyumda sunulan bildirilerden oluşmuştur.

Bu vesileyle sempozyumumuza değerli çalışmaları ile destek veren bütün araştırmacılarımıza, düzenlenmesinde emeği geçen bütün meslektaşlarımıza, ortak paydaş ve destekleyen kurumlarımızın değerli yetkililerine bir kez daha teşekkür ederim. Bu eserin İmam-Hatip okullarındaki eğitimin istikameti ve niteliğinin geliştirilmesine katkı sağlamasını temenni ederim.

Prof. Dr. Ahmet KIZILAY

Sempozyum Başkanı ve
İnönü Üniversitesi Rektörü

İmam-Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Okullarından Memnuniyet Durumu ve Lise Tercihleri (Elazığ Örneği)

Şuayip Özdemir*
Tuncay Karateke**

Giriş

Türk eğitim sisteminde sürekli tartışma konusu olan İmam Hatip Okulları 3 Mart 1924'te çıkarılan Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu ile 4 yıllık ortaokul seviyesinde müstakil okullar olarak açılmıştır.¹ Lise kısmı açılmayan bu okullar öğrenci olmadığı gerekçesiyle 1930 yılında kapatılmıştır.²

11 yıl aradan sonra 1951 yılında İmam-Hatip Okulları ilkokula dayalı 4 yıl-lık ortaokul olarak 7 ilimizde tekrar açılmıştır.³ 1954 yılında İmam-Hatip Okul-larına 3 yıllık lise kısımları ilave edilerek öğretim süresi 7 yıl olmuştur.⁴

4 Ağustos 1971 tarih ve 225 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile 1951 yılından beri ilkokula dayalı yedi yıllık olan İmam-Hatip Okullarının orta kısmı kapatılmıştır. Böylece İmam Hatip Okulları dört yıllık okula dönüştürülmüş-tür.⁵ Fakat kısa bir süre sonra, 1973 yılında İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarına Kur'an-ı Kerim ve Arapça dersleri ilave edilerek İmam-Hatip Okulları 3 yıl süreli olarak tekrar açılmıştır.⁶

16 ağustos 1997'de, 4306 sayılı sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesi ile İmam-Hatip Liselerinin orta kısımları bir kez daha kapatılmıştır.⁷ İmam-Hatip

* Prof. Dr./Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/sozdemir@amasya.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr./Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi/tkarateke@firat.edu.tr

¹ Mustafa Öcal, İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994), s. 33.

² Geniş bilgi için bkz. Ahmet Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), s. 141-142.

³ Mustafa Öcal, 100. Yılında İmam-Hatip Liseleri (1913-2013), (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), s.254.

⁴ Turgay Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7/7 (1998), s. 549, 550.

⁵ Ünsür, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, s. 176.

⁶ Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", s. 552.

⁷ Gündüz, "Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)", s. 556.

Okulları 1997 yılında kapatılana kadar İHL bünyesinde tek müdürlük halinde eğitim öğretim faaliyetini yürütmüştür.⁸

2012 yılı İmam Hatip Ortaokulları için tekrar bir dönüm noktası olmuştur. 30.03.2012 günü TBMM’de kabul edilen 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 11 Nisan 2012 günü Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile 1997 yılından beri uygulanan 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime son verilmiştir. Böylece 2012-2013 öğretim yılından itibaren eğitim sistemi 4 yıl ilköğretim, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise olmak üzere (4+4+4) 12 yıl şeklinde sistematize edilmiştir. Bu kanunda İmam Hatip Ortaokullarının açılması da yer almış; İmam Hatip Ortaokullarının bağımsız veya İmam Hatip Lisesi bünyesinde açılabilceği kararlaştırılmıştır.⁹

2012 yılında yeniden açılan bu okulların programına, genel ortaokullardan farklı olarak, 4 sınıfta da zorunlu olarak, Kur’an-ı Kerim, Arapça, Temel Dini Bilgiler ve Hz. Muhammed’in Hayatı dersleri dâhil edilmiştir. Toplam haftalık zorunlu ders sayısı, 5-6-7. sınıflarda 14 olup, ders saati toplam 34 iken, 8. sınıflarda 15 ders olup ders saati 35’tir.¹⁰

Milli Eğitim Bakanlığı 6287 sayılı kanunun gereğini yaparak 2012-2013 yılından itibaren ülke genelinde birçok İmam Hatip Ortaokulu açmıştır. Bu okullar yoğun ilgi görmüş¹¹ ve kısa sürede öğrenci sayısı 1997 yılındaki öğrenci sayısını geçmiştir.

2015-2016 Öğretim yılında İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 524.295’dir. Bu öğrencilerden 458.997’si müstakil İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim görmekte iken, 65.298’i lise bünyesindeki ortaokullarda öğrenim görmektedir. Ortaokul öğrencilerinin 250.241’i erkek, 274.054’i kızdır.¹²

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, TBMM tarafından 30.03.2012 tarihinde ve 6287 sayılı ile “İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına

⁸ Öcal, 100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013), s.265.

⁹ Öcal, 100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013), s.368.

¹⁰ http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/06020448_imam_hatip_ortaokulu_hdc_2016.pdf (17.04.2017)

¹¹ Yapılan araştırmalarda İmam Hatiplerin Orta kısımlarının yeniden açılmasına halk olumlu bakmaktadır. TİMAV, “Türkiye’de İmam Hatip Liseleri ve İmam Hatipliler Algısı”, Erişim 24.04.2017, <http://timav.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C3%BCrkiyede-%C4%B0mam-Hatip-Liseleri-ve-%C4%B0mam-Hatipliler-Alg%C4%B1s%C4%B1-Kamuoyu-Ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1.pdf>.

¹² Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim, Erişim 17.04.2017 http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf

Dair Kanun"un kabul edilmesi ile yeniden açılan İmam Hatip Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin memnuniyet durumu ve lise tercihlerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. İmam Hatip Liseleri'nin geleceği İmam Hatip Ortaokullarından bağımsız düşünülemez. Yukarıda kısaca bahsedildiği gibi İmam Hatip Liselerinin tarihi süreci ortaokul ile birlikte var olmuş, İmam Hatip Liselerinin markalaşması ve başarısı ortaokulda yetişen öğrencilerden kaynaklanmıştır.

İmam Hatip Liselerinde 2012-2013 öğretim yılında uygulanmaya başlanan 6287 sayılı yasa ile İmam Hatip Ortaokullarının bağımsız kurulmaları esas olmakla birlikte lise bünyesinde de açılabilmesinin yolu açılmıştır. İmam Hatip Ortaokulları ilk mezunlarını 2015-2016 öğretim yılında vermiştir. Fakat öğrencilerin büyük bir kısmının İmam Hatip Lisesini tercih etmediği gözlenmektedir. Dolayısıyla bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin okullarından memnuniyet durumları ve lise tercihlerinin tespiti İmam Hatip Liselerinin geleceğini doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir.

Bu çerçevede araştırmanın hipotezleri ve soruları şunlardır:

Hipotezler:

1. "Öğrencilerin cinsiyetiyle öğrenim gördükleri okuldan memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır." 2. "Öğrencilerin sınıf düzeyiyle öğrenim gördükleri okuldan memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır." 3. "Okul durumu (bağımsız veya lise bünyesinde olması) ile öğrenim gördükleri okuldan memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır." 4. "Öğrencilerin cinsiyetiyle İmam Hatip Liselerini tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır." 5. "Öğrencilerin sınıf düzeyiyle İmam Hatip Liselerini tercihi arasında anlamlı bir ilişki vardır." 6. "Okul durumu (bağımsız veya lise bünyesinde olması) ile İmam Hatip Liselerini tercih arasında anlamlı bir ilişki vardır." 7. "Memnuniyet durumuyla İmam Hatip Liselerini tercih arasında anlamlı bir ilişki vardır."

Sorular:

1. "Öğrencilerin İmam Hatip Ortaokulunda memnun oldukları durumlar nelerdir? 2. Öğrencilerin İmam Hatip Ortaokulunda memnun olmadıkları durumlar nelerdir? 3. İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etme nedenleri nelerdir? 4. İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmeme nedenleri nelerdir? 5. İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmede kararsız kalmalarının nedenleri nelerdir?"

Yöntem

Çalışmada, İmam Hatip Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin okullarından memnuniyet durumu ve lise tercihlerini belirlemek için nitel ve nicel

verilerin toplanmasını ve bu iki veri türünün bütünleştirilmesini kapsayan karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmamızın problemini cevaplayacak nitel ve nicel veriyi aynı anda toplama imkânı sağlayan karma yöntemin yakınsayan paralel deseni kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni nitel ve nicel araştırmaların birleştirme gücüyle beraber her iki yaklaşımın sınırlılıklarını minimuma indirme amaçlanmıştır.¹³ Araştırmanın verileri açık uçlu sorular (nitel) ile seçmeli yanıtlı sorulardan (nicel) oluşmaktadır. Araştırmanın verileri, 2016-2017 yılının 2. döneminde Elazığ merkezde bulunan üçü bağımsız, üçü İmam-Hatip Lisesi bünyesinde açılmış toplam altı İmam-Hatip Ortaoku-lundan rastlantısal olarak seçilen 874 öğrenciden toplanmıştır. Elde edilen nicel veriler SPSS programında analiz edilmiş, nitel veriler ise kelime işlemciye aktarılarak betimsel analiz yapılmış, elde edilen bulgular birleştirilerek yorumlanmıştır.

Araştırmada, araştırmanın problemi çerçevesinde oluşturulan her bir tabakadan ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız olarak rastgele örneklem alındığı “katmanlı rastgele örnekleme” yöntemi kullanılmıştır.¹⁴

1. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili kişisel bilgiler, öğrencilerin İmam-Hatip Ortaokullarında öğrenim görmekten memnun olup olmadıkları ve İmam-Hatip Lisesine devam edip etmeyeceklerine ilişkin bulgular ele alınacaktır.

1. Örneklem Grubunun Demografik Dağılımları

Araştırmamıza katılan öğrencilerin bazı değişkenlere göre frekans ve yüzde dağılımları tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubunun Demografik Dağılımları

Değişken	Özellik	f	%
Cinsiyet	Kadın	461	52,7
	Erkek	413	47,3
Okul	Lise bünyesinde İHO	394	45,1
	Müstakil İHO	480	54,9
Sınıf	6. Sınıf	265	30,3
	7. Sınıf	288	33,0
	8. Sınıf	321	36,7

¹³ Bu konuda geniş bilgi için bkz. John W.Creswell, “Karma Yöntemler”, Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, çev. Güney Hacıömeroğlu, ed. Selçuk Beşir Demir, (Ankara: Eğitim Kitab, trs.), s. 4, 218, 222.

¹⁴ Şener Büyüköztürk v.dğr., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, (Ankara: Pegem Akademi, 2012), s. 86; Kaan Böke, “Örnekleme”, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, ed. Kaan Böke, (İstanbul: Alfa Basım, 2011), s. 112.

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan 874 öğrencinin % 52,7 (461)’si kız, % 47,3 (413)’ü erkek öğrencidir. İmam Hatip Lisesi bünyesinde açılan ortaokulda okuyan öğrencilerin oranı % 45’1 (394), müstakil İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrencilerin oranı ise % 54,9 (480)’dur. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 30,3 (265)’ü 6. sınıfta, % 33 (288)’ü 7. sınıfta, % 36,7 (321)’si 8. sınıfta okumaktadır.

2. Memnuniyet Durumu

2. Öğrencilerin İmam Hatip Ortaokullarında Okumalarından Memnun Olma Durumu

Tablo 2. Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Memnuniyet Durumları	f	%
Memnunum	581	66,5
Kararsızım	154	17,6
Memnun değilim	139	15,9
Toplam	874	100,0

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin % 66,5’i İmam Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olduklarını belirtirken, % 15,9’u memnun olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerin % 17’6’sının ise bu konuda kararsız kaldığı görülmektedir. Bu verilere göre İmam Hatip Ortaokulundaki öğrencilerin yarısından fazlasının bu okullarda okumaktan memnun oldukları söylenebilir.

3. Cinsiyete Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Tablo 3. Cinsiyete Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Cinsiyet	Memnuniyet Durumları			Toplam
	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	
Erkek	254	75	84	413
	% 61,5	% 18,2	% 20,3	% 100
Kadın	327	79	55	461
	% 70,9	% 17,1	% 11,9	% 100
Toplam	581	154	139	874
	% 66,5	% 17,6	% 15,9	100
P=0,002				

İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin, okullarından memnun olma durumunun cinsiyete göre farklılaştığı ($p=0,002$) görülmektedir. Bu sonuç, “Öğrencilerin Cinsiyetiyle öğrenim gördükleri okuldan memnun olma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklindeki hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 3’den de anlaşıldığı gibi, erkek öğrencilerin % 61,5’i İmam-Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olduklarını ifade ederken, % 20,3’ü ise memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin % 18,2’si ise bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Kız öğrencilerin % 70,9’u İmam-Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olduklarını ifade ederken, % 11,9’u memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

4. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Tablo 4. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Sınıf Düzeyi	Memnun Olma Durumları			Toplam
	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	
6. Sınıf	196	31	38	265
	% 74	% 11,7	% 14,3	% 100
7. Sınıf	192	55	41	288
	% 66,7	% 19,1	% 14,2	% 100
8. Sınıf	193	68	60	321
	% 60,1	% 21,2	% 18,7	% 100
Toplam	581	154	139	874
	% 66,5	% 17,6	% 15,9	% 100
P=0,006				

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile okullarından memnun olma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki vardır (p=0,006). Bu sonuç, “sınıf düzeyi ile lise tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tabloda görüldüğü gibi, 6. sınıfta okuyan öğrencilerin % 74’ü, 7. sınıfta okuyan öğrencilerin % 66,7’si, 8. sınıfta okuyan öğrencilerin % 60,1’i memnun olduğunu belirtirken, 6. sınıfta okuyan öğrencilerin % 14,3’ü, 7. sınıfta okuyan öğrencilerin % 14,2’si, 8. sınıfta okuyan öğrencilerin % 18,7’si memnun olmadığını belirtmiştir.

5. Okulun Durumuna Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Tablo 5. Okulun Durumuna Göre Öğrencilerin İHO’da Okumalarından Memnun Olma Durumu

Ortaokul	Memnun Olma Durumları			Toplam
	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	
Lise Bünyesinde İHO	232	91	71	394
	% 58,9	% 23,1	% 18	% 100
Bağımsız İmam-Hatip Ortaokulu	349	63	68	480
	% 72,7	% 13,1	% 14,2	% 100
Toplam	581	154	139	874
	% 66,5	% 17,6	% 15,9	% 100
p=0,000				

Bağımsız İmam Hatip Ortaokulu öğrencileriyle, İmam Hatip Lisesi bünyesinde açılan İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin okullarından memnun olma durumuna verdikleri cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p=0,000$). Bu sonuç, “okulun durumu (bağımsız veya lise bünyesinde olması) ile memnuniyet durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezimizi desteklemektedir.

Tablo 5’de görüldüğü gibi, bağımsız İmam Hatip Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin % 72,7’si İmam Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun iken, lise bünyesinde bulunan ortaokul öğrencilerinde bu oran % 58,9’dur. Lise bünyesindeki İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrencilerin, bu okullarda okumaktan memnun olmama oranı % 18 iken, bağımsız İmam Hatip Ortaokullarında bu oran % 14’2’dir. Bulgular bağımsız İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrencilerin bu okullarda okumaktan memnun olma oranının lise bünyesindeki öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

6. Öğrencilerin Okullarından Memnun Oldukları Durumlara Dair Nitel Bulgular

Tablo 6. Öğrencilerin Okullarından Memnun Oldukları Durumlara Dair Nitel Bulgular

Temalar	f
Dinî dersler	321
Ders hocaları	267
Sınıfların karma olmaması	91
Arkadaş çevresi	57
Okul idaresi	49
Cami/Mescit Olması	43
Disiplinli bir okul olması	28
Okulun temizliği	12
Akıllı tahta olması	7

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin okullarından memnun oldukları durumların neler olduğuyla ilgili nitel veriler incelendiğinde, oluşan alt temalar, “dinî dersler ($n=321$)”, “ders hocaları ($n=267$)”, “sınıfların karma olmaması ($n=91$)”, “arkadaş çevresi ($n=57$)”, “okul idaresi ($n=49$)”, “cami/mescit olması ($n=43$)”, “disiplinli bir okul olması ($n=28$)”, “okulun temizliği ($n=12$)”, “akıllı tahta olması ($n=7$)” şeklindedir.

Bu temalarla ilgili bazı öğrenci görüşleri şunlardır: Anket 10 (8. Sınıf kız): “Öğretmenler gerçekten çok saygılı namaza çağırıyorlar”. Anket 63 (8. Sınıf

Erkek): “Hocaların samimiyeti ve ders anlatması”. Anket 9 (8. Sınıf kız): Kız ve erkeklerin ayrı sınıfta olması.”

7. Öğrencilerin Okullarından Memnun Olmadıkları Durumlara Dair Nitel Bulgular

Tablo 7. Öğrencilerin Okullarından Memnun Olmadıkları Durumlara Dair Nitel Bulgular

Temalar	f
Lise öğrencileri ile ortaokul öğrencilerinin aynı ortamı paylaşması	80
Bazı hocaların iyi olmaması	63
Kız-Erkek ilişkilerinden rahatsız olunması	53
Ders sayısının fazla olması	51
Futbol oynamaya izin verilmemesi	48
Kantindeki ürünlerin pahalı ve kalitesiz olması	45
Lavaboların/abdest alma yerlerinin kirli/kötü olması	39
Sosyal faaliyetlerin az olması	37
Beden Eğitimi dersinin az olması	32
Kızlar için aktivitelerin olmaması	20
Liselilerin sigara içmesi	18
Spor salonu/sahasının olmaması	9
Sınıfların kalabalık olması	9
Seçmeli derslerde istenilen dersin seçilemeyişi	8
Başörtüsü rengi	7
İdarenin iyi olmaması	6
Disiplinsiz bir okul olması	5
Hizmetlilerin hepsinin erkek olması	2
Binanın eski olması	2

Tabloda görüldüğü gibi İmam-Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrenci-lerin okullarından memnun olmadıkları durumların neler olduğuyla ilgili nitel veriler incelendiğinde, oluşan alt temalar, “lise öğrencileri ile ortaokul öğrenci-lerinin aynı ortamı paylaşması (n=80)”, “bazı hocaların iyi olmaması (n=63)”, “kız erkek ilişkilerinden rahatsız olunması (n=53)”, “ders sayısının fazla olması (n=51)”,¹⁵ “futbol oynamaya izin verilmemesi (n=48)”, “kantindeki ürünlerin pahalı ve kalitesiz olması (n=45)”, “lavaboların/abdest alma yerlerinin kir-li/kötü olması (n=39)”, “sosyal faaliyetlerin az olması (n=37)”, “beden eğitimi dersinin az olması (n=32)”, “kızlar için aktivitelerin olmaması (n=20)”, “liseli-lerin sigara içmesi (n=18)”, “spor salonu/sahasının olmaması (n=9)”, “sınıfların kalabalık olması (n=9)”, “seçmeli derslerde istenilen dersin seçilemeyişi (n=8)”, “başörtüsü rengi (n=7)”, “idarenin iyi olmaması (n=6)”, “disiplinsiz bir

¹⁵ İmam-Hatip Ortaokullarında, ders sayısının fazla olması veya zor gelmesi öğrencileri istenmedik davranışlara itebilir. Bkz. Mustafa İsmail Bağdatlı, “İmam-Hatip Ortaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Disiplin Problemleri Konusundaki Görüşleri”, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 33, (2015)s. 155.

okul olması (n=5)", "hizmetlilerin hepsinin erkek olması (n=2)", "binanın eski olması (n=2)" şeklindedir.

Bu temalarla ilgili dikkat çeken bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

Anket 6 (8. Sınıf Kız): "Sınıflar çok kötü ve kantinde erkekler çok terbiyesizlik yapıyor. Ayrıca liseliler (erkekler) kızlara çıkma teklif ediyor". Anket 79 (Erkek): "Çok ders var. Liseliler sigara içiyor". Anket 110 (Kız): "Liselilerle beraber olduğumuz için memnun değilim ve lise öğrencilerinin davranışlarından hiç hoşnut değilim". Anket 132 (Erkek): "Liselilerden korkuyoruz, hep bizlere karışıyorlar...". Anket 194 (Erkek/6. Sınıf): "Liseliler ile birlikte olmamız çok kötü. Bize ve oyunlarımıza karışıyorlar.". Anket 523 (Kız/7. Sınıf): "Kantin fiyatları çok pahalı. Harçlığımız yetmiyor. Biraz düşürün."

3. Lise Tercihleri

1. Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerini Tercihi Etme Durumu

Tablo 8. Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerini Tercihi Etme Durumu

Tercih etme durumu	f	%
Evet	220	25,2
Hayır	428	49
Kararsızım	226	25,9
Toplam	874	100

Tablo 8'de görüldüğü gibi öğrencilerin % 25,2'si İmam-Hatip Lisesine de-vam etmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin yarısının (% 49) İmam-Hatip Lisesine devam etmeyi düşünmediği görülmektedir.

2. Cinsiyete Göre Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerini Tercih Etme Durumu

Tablo 9. Cinsiyete Göre Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerini Tercih Etme Durumu

Cinsiyet	Lise Tercih Durumu			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Erkek	118	206	89	413
	% 28,6	% 49,9	% 21,5	% 100
Kız	102	222	137	461
	% 22,1	% 48,2	% 29,7	% 100
Toplam	220	428	226	874
	% 25,2	% 49	% 25,9	% 100
P=0,009				

Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesine devam edip etmeyeceklerine dair soru-ya verdikleri cevaplardan, cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olduğu görül-

müştür ($p=0,009$). Bu sonuç, “Cinsiyet ile lise tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” şeklindeki hipotezi doğrulamaktadır.

Tablo 9’da görüldüğü gibi, erkek öğrencilerin % 28,6’sı, kız öğrencilerin % 22,1’i İmam-Hatip Lisesine devam edeceğini belirtmiştir. Erkek öğrencilerin % 49,9’u, kız öğrencilerin % 48,2’si İmam-Hatip Lisesine gitmeyi düşünmediğini dile getirmiştir. Kız öğrencilerin % 29,7’si, erkek öğrencilerin % 21,5’si karar-sız olduğunu ifade etmiştir.

3. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesini Tercih Etme Durumları

Tablo 10. Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesini Tercih Etme Durumları

Sınıf Düzeyi	Lise Tercih Durumu			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
6. Sınıf	87	115	63	265
	% 32,8	% 43,4	% 23,8	% 100
7. Sınıf	69	142	77	288
	% 24	% 49,3	% 26,7	% 100
8. Sınıf	64	171	86	321
	% 19,9	% 53,3	% 26,8	% 100
Toplam	220	428	226	874
	% 25,2	% 49	% 25,9	% 100
p=0,010				

Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesini tercih durumlarıyla ilgili soruya verdikleri cevaptan, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıkların olduğu çıkarılmaktadır ($p=0,010$). Bu sonuç, “Sınıf düzeyi ile lise tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.” şeklindeki hipotezimizi desteklemektedir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi, 6. sınıf öğrencilerinin % 32,8’i, 7. sınıf öğrencilerinin % 24’ü, 8. sınıf öğrencilerinin % 19,9’u İmam-Hatip Lisesine devam edeceğini söylemiştir. Buna karşın 6. sınıf öğrencilerinin % 43,4’ü, 7. sınıf öğrencilerinin % 49,3’ü, 8. sınıf öğrencilerinin % 53,3’ü İmam-Hatip Lisesine git-meyeceğini belirtmiştir. Bu bulgular sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin İmam-Hatip Lisesini tercih etme oranlarının azaldığını göstermektedir.

4. Okulun Durumuna Göre Öğrencilerin İHL’yi Tercih Durumu

Tablo 11. Okulun Durumuna Göre Öğrencilerin İHL’yi Tercih Durumu

Ortaokul	Lise Tercih Durumu			Toplam
	Evet	Hayır	Kararsızım	
Lise bünyesinde İHO	92	201	101	394
	% 23,4	% 51	% 25,6	% 100
Bağımsız İHO	128	227	125	480
	% 26,7	% 47,3	% 26	% 100
Toplam	220	428	226	874
	% 25,2	% 49	% 25,9	% 100
p=0,456				

Lise bünyesinde açılan İmam-Hatip Ortaokulu öğrencileri ile bağımsız açılan İmam Hatip ortaokulu öğrencilerinin lise tercihlerine verdikleri cevapta istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p=0,456$). Bu sonuç, “Okul durumu (bağımsız veya lise bünyesinde olması) ile lise tercihleri arasında anlamlı bir ilişki vardır” hipotezimizi doğrulamamaktadır.

5. Öğrencilerin Memnuniyet Durumuna Göre İHL’yi Tercih Durumları

Tablo 12. Öğrencilerin Memnuniyet Durumuna Göre İHL’yi Tercih Durumları

Lise Tercihi	Memnuniyet Durumu			Toplam
	Memnunum	Kararsızım	Memnun Değilim	
Evet	199	15	6	220
	% 34,3	% 9,7	% 4,3	% 25,2
Hayır	211	98	119	428
	% 36,3	% 63,6	% 85,6	% 49
Kararsızım	171	41	14	226
	% 29,4	% 26,6	% 10,1	% 25,9
Toplam	581	154	139	874
	% 100	% 100	% 100	% 100
p=0,000				

İmam-Hatip Ortaokulunda öğrenim görmekten memnun olma durumuna verilen cevap ile lise tercihi verilen cevap arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($p=0,000$). Bu sonuç, “İmam Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olup olmama durumu ile lise tercihleri arasında anlamlı bir ilişki var-ır.” hipotezimizi doğrulamaktadır.

Tablo 12’de görüldüğü gibi, İmam Hatip Ortaokullarında okumaktan memnun olan öğrencilerin % 36,3’ü, memnuniyet durumunu kararsız olarak belirtenlerin % 63,6’sı, “memnun olmadığını” ifade eden öğrencilerin % 85,6’sı İmam Hatip Lisesine gitmeyeceğini belirtmişlerdir. Dağılıma bakıldığında, memnun olanların yaklaşık üçte biri İmam Hatip Lisesine gideceğini belirtirken, buna karşılık İmam Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olmadığını belirten öğrencilerin büyük bir kısmının (% 85,6), memnuniyet durumunu kararsız olarak ifade eden öğrencilerin ise yarıdan fazlasının (% 63,6) İmam Hatip Lisesine gitmeyeceği görülmektedir. Diğer bir ifade ile bu veriler, İmam Hatip Ortaokulunda okumaktan memnun olmayan öğrencilerin büyük çoğunluğunun, memnuniyet durumunu kararsız olarak belirten öğrencilerin yarıdan fazlasının, memnun olanların ise üçte birinin İmam Hatip Lisesine gitmeyeceğine işaret etmektedir.

6. İmam-Hatip Lisesini Tercih Etmeyi Düşünen Öğrencilerin Nedenlerine Ait Nitel Bulgular

Tablo 13. İmam-Hatip Lisesini Tercih Etmeyi Düşünen Öğrencilerin Nedenleri

Temalar	f
Dini dersler olduğu için	70
İmam-Hatip Lisesi iyi olduğu için	64
Kız ve erkekler ayrı olduğu için	17
Din görevlisi olmayı düşündüğüm için	16
Ortaokulu İmam-Hatip Ortaokulunda okuduğum için	14
İlahiyat fakültesine gitmek istediğim için	10
Ailem istediği için	4
Proje okuluna gitmek istediğim için	3
Cumhurbaşkanımız da İmam-Hatip Lisesi mezunu olduğu için	3

Tabloda görüldüğü gibi, öğrencilerin İmam-Hatip lisesini tercih etme (Evet seçeneğini işaretleyen % 25,2) nedenleri incelendiğinde ortaya çıkan temalar, “dini dersler olduğu için (n=70)”, “İmam-Hatip Lisesi iyi olduğu için (n=64)”, “kız ve erkekler ayrı olduğu için (n=17)”, “din görevlisi olmayı düşündüğüm için (n=16)”, “ortaokulu İmam-Hatip Ortaokulunda okuduğum için (n=14)”, “İlahiyat Fakültesine gitmek istediğim için (n=10)”, “ailem istediği için (n=4)”, “proje okuluna gitmek istediğim için (n=3)”, “Cumhurbaşkanımız da İmam-Hatip Lisesi mezunu olduğu için (n=3)” şeklindedir.

Bu konuda bir öğrenci; Anket 7 (kız): “Çünkü erkekler sınıf içerisinde bulunmuyor ve rahatça ihtiyaçlarımızı karşılıyor.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

8. İmam-Hatip Lisesine Gitmeyi Düşünmeyen Öğrencilerin Nedenlerine Ait Nitel Bulgular

Tablo 14. İmam-Hatip Lisesini Tercih Etmeyi Düşünmeyen Öğrencilerin Nedenleri

Temalar	f
Dersleri zor ve fazla olduğu için	144
Daha iyi bir liseye gitmek istediğim için	90
Lise ortamı iyi olmadığı için	42
Puanı düşük olduğu için	22
Başka bir meslek (Askeri/sağlık vs.) lisesinde okumak istediğim için	21
Hocaları iyi olmadığı için	14
Hafızlığa gideceğim için	5
Fiziki şartları iyi olmadığı için	1

Tabloda görüldüğü gibi, İmam -Hatip Lisesine gitmeyi düşünmeyen (Hayır seçeneğini işaretleyen %49) öğrencilere ait nitel bulgular incelendiğinde, ortaya çıkan alt temalar, “dersleri zor ve fazla olduğu için (n=144)”, “daha iyi bir

liseye gitmek istediğim için (n=90)", "lise ortamı iyi olmadığı için (n=42)", "puanı düşük olduğu için (n=22)", "başka bir meslek lisesinde okumak istediğim için (n=21)", "hocaları iyi olmadığı için (n=14)", "hafızlığa gideceğim için (n=5)", fiziki şartlar iyi olmadığı için (n=2)" şeklindedir.

Bu konuda bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

Anket 118 (Kız) : "Lise bölümünde çok kötü şeyler var. Kız-erkek ilişkileri. Sigara ve kötü alışkanlıklar var". Anket 155 (Kız/7. Sınıf): "Çünkü burada okuyan liseliler gibi olmaktan ve dışarıdan öyle gözükmekten hoşnut olmam. Fen lisesinde okumayı daha çok isterim. Daha iyi bir eğitim için...". Anket 527 (kız/7.sınıf): "İmam Hatip Lisesinin dini derslerinin diğer ders çalışmalarımı etkileyeceğini düşünüyorum. Ve bu derslerden zorlanacağımı düşünüyorum."

Yukarıdaki öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin lise kısmının olumsuzluklarına şahit oldukları için lise kısmına devam etmeyi düşünmedikleri görülmektedir.

9. İmam-Hatip Lisesini Tercih Edip Etmemede Kararsız Kalan Öğrencilerin Nedenlerine Ait Nitel Bulgular

Tablo 15. İmam-Hatip Lisesini Tercih Edip Etmemede Kararsız Kalan Öğrencilerin Nedenleri

Temalar	f
Dersler zor olduğu için	53
Alacağım puana göre tercih yapacağım için	28
Daha iyi bir liseye gitmek istediğim için	27
İmam-Hatip Lisesinin puanı düşük olduğu için	10
Lise ortamı kötü olduğu için	12
Hocaları kötü olduğu için	2

Tablo 15'te görüldüğü gibi, İmam-Hatip Lisesine gitme noktasında kararsız kalan öğrencileri, kararsızlığa iten nedenlerin ne olduğuyla ilgili oluşturulan alt temalar, "dersler zor olduğu için (n=53)", "alacağım puana göre tercih yapacağım için (n=28)", "daha iyi bir liseye gitmek istediğim için (n=27)", "İmam Hatip Lisesinin puanı düşük olduğu için (n=10)", "lise ortamı kötü olduğu için (n=12)", "hocaları kötü olduğu için (n=2)" şeklindedir.

Bu tema ile ilgili bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir: Anket 2: "Çünkü hoş bir lise tercih etmeyi düşünüyorum. Ama puanım düşük olursa İmam - Hatip". Anket 5: "Nedeni İmam Hatipten daha yüksek ve iyi eğitim veren liseler var. Ama İmam Hatipler daha yüksek puanlı olsaydı kesinlikle İmam Hatibi seçerdim."

Yukarıdaki görüşler incelendiğinde öğrencilerin İmam Hatip Lisesinin eğitim kalitesini yetersiz gördükleri, dolayısıyla gelecek kaygısından dolayı başka liseleri tercih ettikleri söylenebilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmada, İmam-Hatip Liselerinin yeniden açılan ortaokul kısmında öğrenim gören öğrencilerin bu okullardan memnun olup olmadıkları ve İmam Hatiplerin lise kısmına devam edip etmeyecekleri, etmeyeceklerse bunun nedenleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin okullarından memnuniyet durumunun cinsiyet, sınıf düzeyi, okulun bağımsız açılıp açılmamasına göre farklılaştığı görülmüştür. Yine İmam-Hatip Liselerini tercih edip etmemeleri ile cinsiyet, okullarından memnun olma durumu, sınıf düzeyi arasında da istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır.

İmam-Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin % 66,5'inin okullarından memnun olduğu, memnun olmayanlar ile kararsızların oranının % 33,5 olduğu görülmüştür. Öğrencilerin okullarından memnun oldukları durumların başında "dinî dersler", "ders hocaları", "sınıfların karma olmaması", "arkadaş çevresi", "okul idaresi", "cami/mescit olması" gibi faktörler olduğu tespit edilmiştir. Okullarından memnun olmadıkları durumların ise, "lise öğrencileri ile aynı ortamın paylaşılması", "bazı hocaların iyi olmaması", "kız erkek ilişkilerinden rahatsız olunması", "ders sayısının fazla olması", "futbol oynamaya izin verilmemesi", "kantindeki ürünlerin pahalı ve kalitesiz olması", "lavaboların/abdest alma yerlerinin kirli/kötü olması", "sosyal faaliyetlerin az olması", "beden eğitimi dersinin az olması", "kızlar için aktivitelerin olmaması" olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin memnun olmadıkları durumlar arasında en dikkat çekici bulgu, "lise öğrencileri ile ortaokul öğrencilerinin aynı ortamı paylaşması"¹⁶ olmuştur. Bu bulgu başka araştırmalar tarafından da desteklenmektedir.¹⁷ Bu nedenle ortaokul kısmının lise kısmıyla beraber açılabilirliğini belirten 6287 sayılı kanunun veya bu çerçevedeki önerilerin¹⁸ tekrar gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

İmam-Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin % 25,2'sinin İmam Hatip Lisesini tercih etmeyi düşündüğü, %49'nun tercih etmeyi düşünmediği, %25'9'unun ise kararsız olduğu görülmüştür. İmam Hatip Lisesini tercih etmeyi düşünen öğrencilerin nedenlerinin başında, "dini derslerin olması", "iyi bir okul olması", "kız ve erkeklerin ayrı olması" gibi İmam-Hatip Liselerini diğer

¹⁶ Araştırmaya dâhil ettiğimiz altı okuldan üçü lise bünyesindedir. Bu üç liseden birinde sadece ortaokul son sınıf bulunmaktadır. Okul idaresi ortaokulun lise bünyesinde olmasının olumsuzluklarını görünce orta kısma bir sonraki yıl öğrenci almamıştır.

¹⁷ Tuncay Karateke, "İmam Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma", Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3/ 5 (2015), s. 157.

¹⁸ Konya'da TİMAV tarafından gerçekleştirilen Din Eğitimi Formu'nda İmam Hatip Ortaokullarının Lise bünyesinde açılabilirliği önerilmiştir. Bkz. TİMAV, "Türkiye'de Din Eğitimi Forumu Sonuç Raporu", Erişim 24.04.2017 <http://timav.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C3%BCrkiyede-Din-%C3%96%C4%9Fretimi-Forumu-Sonu%C3%A7-Raporu.pdf>, s.8.

liselerden farklı kılan nedenler gelmektedir. Öğrencilerin bu nedenlerinin baş-ka araştırmalar ile örtüştüğü görülmektedir.¹⁹

İmam-Hatip Lisesini tercih etmeyi düşünmeyen veya kararsız olan öğren-cilerin nedenlerine bakıldığında, “derslerin zor ve fazla olması”, “daha iyi bir lisede eğitim görmek”, “İmam-Hatip Lisesinin puanının düşük olması” gibi gelecek kaygısının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bulgular İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin lise tercihlerinde gelecek kaygısının daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Fakat bu bulguları öğrencilerin dinî bir hassasiyet gütmedikleri şeklinde yorumlamak uygun değildir. Çünkü günümüzde öğrenciler gerek Yaz Kur’an Kurslarında, gerek diğer liselerde seçmeli olarak dinî dersler almaktadır. Bu nedenle öğrencilerin İmam-Hatip Lisesini dinî bir gerekçe ile tercih etme nedeninin azaldığı söylenebilir.

Sonuç olarak İmam-Hatip Ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerin yarıdan fazlasının bu okullarda okumaktan memnun olduğu, fakat lise kısmına devam etmeyi düşünmedikleri tespit edilmiştir.

Öneriler

1. İmam-Hatip Ortaokullarının niceliksel olarak artmasının yanında nitelik olarak gelişmelerine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
2. İmam-Hatip Ortaokulları bağımsız olarak açılmalıdır.
3. Öğrencilere Spor salonu, mescit imkânı sağlanmalıdır.
4. Öğrenci ve velilerin talepleri dikkate alınarak karma eğitimden vazge-çilmelidir.
5. İmam-Hatip Ortaokulunda öğrenim gören öğrencilerin İmam-Hatip Lise-sini tercih etmemelerinin nedenleri dikkate alınarak algılarındaki olumsuz İmam-Hatip Lisesi imajı düzeltilmelidir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Kız öğrencilerin İmam-Hatip Ortaokullarını tercih etme nedenleri neler-dir?
2. Öğrencilerin ideallerindeki İmam-Hatip Ortaokullarının fiziki yapısı na-sıldır?
3. Öğrenciler İmam-Hatip Lisesi Meslek dersi öğretmenlerini nasıl değer-lendirmektedirler?

¹⁹ Bkz. Pembegül Ateş, “İmam-Hatip Lisesi’nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi’ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği)”, (Yüksek Lisans Tezi) Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, ss. 35-37; Benzer bir araştırma için bkz. İb-rahim Aşlamacı, Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet”, (İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2017), s. 31.

Kaynaklar

- Aşlamacı, İbrahim, Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet”, İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi, 2017.
- Ateş, Pembegül, “İmam-Hatip Lisesi’nde Okuyan Öğrencilerin İmam-Hatip Lisesi’ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- Bağdatlı, M. İsmail “İmam-Hatip Ortaokullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Disiplin Problemleri Konusundaki Görüşleri” İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 33, (2015): 147-166.
- Böke, Kaan, “Örnekleme”, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, ed.: Kaan Böke, İstanbul: Alfa Basım, 2011, ss.105-147.
- Büyüköztürk, Şener, Kılıç Çakmak, Ebru., Akgün, Özcan Erkan., Karadeniz, Şirin., Demirel Funda, Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi, 2012.
- Creswell, John W., “Karma Yöntemler”, Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, çev. Güney Hacıömeroğlu, ed. Selçuk Beşir Demir, Ankara: Eğitin Kitap, trs.
- Gündüz, Turgay, “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Din Eğitimi ve Öğretimi Kronolojisi (1923-1998)”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7/7 (1998): 543-557.
- http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf (17.04.2017).
- http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_12/06020448_imam_hatip_ortaokulu_hdc_2016.pdf (17.04.2017)
- Karateke, Tuncay, “İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma”, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 3/5 (2015): 145-171.
- Öcal, Mustafa, 100. Yılında İmam-Hatip Liseleri (1913-2013), İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Öcal, Mustafa, İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994.
- TİMAV, Türkiye’de Din Öğretimi Forumu Sonuç Raporu, <http://timav.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C3%BCrkiyede-Din-%C3%96%C4%9Fretimi-Forumu-Sonu%C3%A7-Raporu.pdf>, s.8. (24.04.2017).
- TİMAV, Türkiye’de İmam-Hatip Liseleri ve İmam Hatipliler Algısı, <http://timav.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C3%BCrkiyede-%C4%B0mam-Hatip-Liseleri-ve-%C4%B0mam-Hatipliler-Alg%C4%B1s%C4%B1-Kamuoyu-Ara%C5%9F%C4%B1rmas%C4%B1.pdf>, s. 128. (24.04.2017).
- Ünsür, Ahmet, Kuruluşundan Günümüze İmam-Hatip Liseleri, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.